

– Այս թղթերի վրայ, – ասաց նա, – նկարոած են Վանայ նահանգի բոլոր գիւղերը, լեռները, գետերը, դաշտերը, մի խօսքով, ինչ որ ստեղծել են բնութիւնը եւ մարդիկ:

– Տոյց տուր մի գիւղ, – ասեցի նրան:

Նա ցոյց տոեց փոքրիկ օ-ի պէս մի բան, որի մօտ խազած էր նոյնպէս փոքրիկ մի խաչ:

– Դա, – ասաց, – սուրբ Տիրամօր գիւղն է, որտեղ դու ուխտ էիր գնացել: Իսկ այն խաչը վանքն է:

– Այս ինչպէ՞ս գիւղ է, որտեղ ոչ մի մարդ չէ երեւում, – հարցրի ես:

Նա ծիծաղեց եւ ոչինչ չպատասխանեց:

– Դրանք է՞լ դու ես նկարել, – հարցրի ես:

Նա գլխով շարժեց, թէ այո՛:

Բայց ի՞նչ բանի պէտք են դրանք:

– Բժիշկն էր որ կամենում է բժշկել մի մարդու հիւանդութիւնը, նախ եւ առաջ պէտք է ծանօթանայ նրա մարմնի կազմածքի հետ, – պատասխանեց նա: – Եւ մենք, եթէ կամենում ենք մեր հայրենիքին որեւիցէ օգուտ մատուցանել, նախ եւ առաջ պէտք է ճանաչենք նրան:

Մեր ձիերը վրանի առջեւ կանգնած էին. ինձ համար պատրաստել էր տոել բեկը մինը իր ձիերից: Ես յայտնեցի նրան, թէ ինչ պայմանով էի ընդունել ինձ ընծայած ձին հայ վրանաբնակների գլխաւորից, եւ աւելացրի, թէ ես այժմ իրաւունք ունեի նրա տոած պարգեւը ինձ հետ տանել, որովհետեւ իմը չգտնուեցաւ: Ուրեմն բեկին պէտք չէր իր ձիերից մեկը անհանգիստ անել:

– Ձեր ձին գտնածի հաշոււմն է, որովհետեւ նրա փոխարէն մենք ունենք տասը հատ, – ասաց բեկը ծանր կերպով: – Բայց հայ վրանաբնակների գլխաւորի քեզ ընծայած ձին ես վաղուց արդէն դարձրել եմ իր տիրոջը:

Ես ստիպուեցայ ընդունել բեկի պարգեւը, որի վրայ աւելացրուց նա մի զոյգ ատրճանակ, ասելով.

– Այս ատրճանակները նոյնպէս ընդունեցէք իմ կողմից որպէս ընծայ, դրանք Բախչիսարայի ընտիր գործ են: Երբ որ կը յաջողի ձեզ դրանցով սպանել ձեր թշնամիներից մեկին, միշտ յիշեցէք եզդիների բեկին:

Ասլանը մինչ այն աստիճան ընտանեցած էր բեկի գերդաստանի հետ, որ մինչեւ անգամ մտաւ կանանոցը եւ ամենի հետ մնաք բարեաւ ասաց: Բոլորը շատ սիրով մեզ ճանապարհ դրին, միայն մի հոգի դժգոհ էր. դա էր գեղեցիկ Թուֆին, որ վրանի ետեւում մենակ կանգնած, լաց էր լինում...